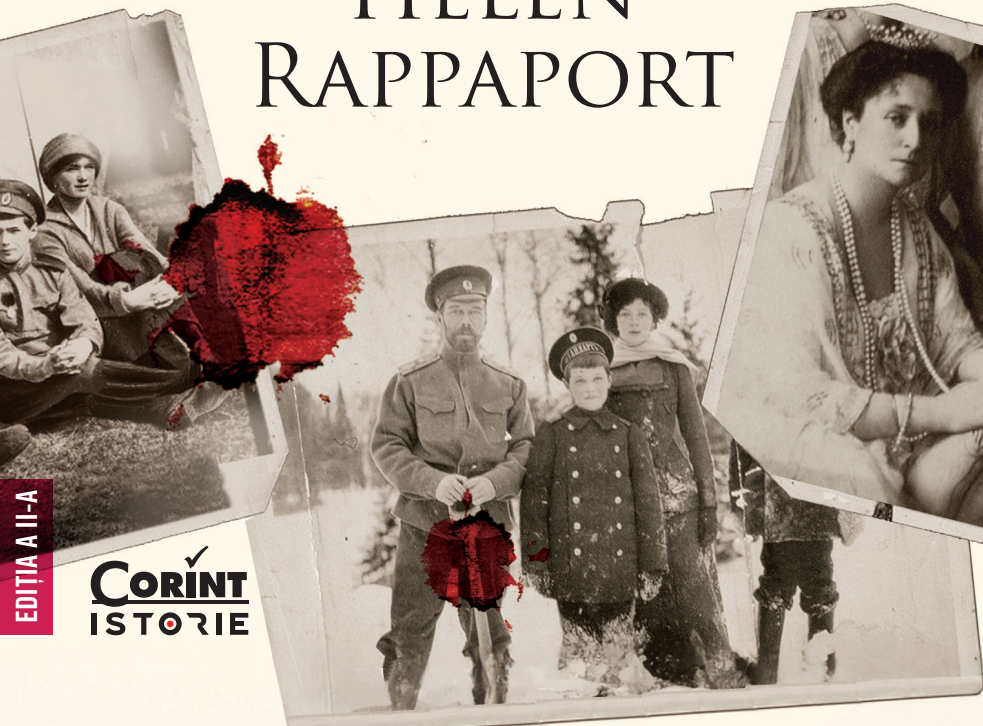


„Captivantă, înfiorătoare și emoționantă,
întocmai cum ar trebui
să fie o carte de istorie.” *Alison Weir*

EKATERINBURG

Ultimele zile
ale Romanovilor

HELEN
RAPPAPORT



EDIȚIA A II-A

CORINT
ISTORIE

HELEN RAPPAPORT

EKATERINBURG

Ultimele zile ale Romanovilor

Ediția a II-a

Traducere din limba engleză de Ioana Iepureanu
Cuvânt-înainte de Șerban Papacostea

CORINT
ISTORIE
—2024—

INTRODUCERE

Uralii roșii

În seara zilei de 29 aprilie 1918, un tren special circula pe una dintre liniile secundare din izolata haltă feroviară Liubinskaia care aparținea de calea ferată transsiberiană, nu departe de orașul Omsk. Trenul era neobișnuit de bine păzit. În vagonul de clasa I se aflau Nicolae Alexandrovici Romanov, fostul țar al tuturor Rusiilor și soția sa de spiță germană, Alexandra.

Privat de toate privilegiile, un prizonier așteptând să fie judecat sau exilat, Nicolae era mutat după 13 luni de arest la domiciliu alături de familie, mai întâi la Palatul Alexandru din Sankt Petersburg și apoi la Tobolsk, în vestul Siberiei. Dacă el nu o știa încă, erau însă alți oameni din jurul lui care o știau cu siguranță: era ultima călătorie a țarului. Dar chiar și cei care bănuiau ce ar fi putut păți fostul monarh nu și-ar fi putut închipui ororile înfiorătoare ce aveau să urmeze.

Nicolae era binedispus până atunci, însă speranțele de a ajunge într-un loc sigur îi fuseseră spulberate când el și soția sa descoperiră că nu erau duși la Moscova și nici în exil în afara Rusiei, așa cum speraseră.

Trenul în care se aflau se îndrepta către ultimul loc unde și-ar fi dorit Nicolae să fie trimis, la Ekaterinburg.

„Aș merge oriunde, dar nu în Ural”, ar fi spus în noaptea aceea, în timp ce trenul încetinea apropiindu-se de oraș. Citise cu regularitate ziarele locale la Tobolsk și prin urmare era perfect conștient că

opinia generală a muncitorilor din Ural îi era „cumplit de potrivnică”. Avea motive reale să se teamă de a fi dus cu forța într-un loc ca acela, printre astfel de oameni, indiferent dacă se ducea ca fostul monarh sau drept capul de familie iubitor cu o soție bolnavă, patru fiice vulnerabile și un fiu care suferea de hemofilie. Ekaterinburg era din cale afară de antițarist și fiind centrul istoric al vechiului sistem penal rus, fusese un punct de trecere către locuri și orori de unde nu era cale de întoarcere.

A fost o vreme când, la marginea Ekaterinburgului, într-o poieniță singuratică, se afla un obelisc din piatră, îmbrăcat în ghips, măcinat și tocit de clima rusească neîndurătoare. Pe o parte era inscripționat cu litere chirilice *ЕВРОПА* — Europa — iar pe cealaltă parte *АЗИЯ* — Asia — fiindcă acest monument marca hotarul simbolic dintre Rusia europeană și cea asiatică. Fiind situat pe marea rută siberiană, Ekaterinburg fusese poarta Rusiei imperiale către Orient, încă de la fondarea orașului la începutul secolului al XVIII-lea, iar dincolo de el, ruta originală se întindea pe încă 4 830 km, până la granița cu Manciuria.

Hotarul natural a fost format de Munții Ural, un lanț muntos de 2 735 km care traversează Rusia de la nord la sud. La est se află zona aridă a câmpiei siberiene ce se întinde ca o mare nețărmurită și se sfârșește, după cum a observat scriitorul Anton Cehov, „naiba știe unde”. Însă marea rută siberiană nu era cine știe ce arteră principală. Timp de două secole sau mai mult, acest „drum de pământ ce se desfășoară ca un fir de ață” de-a curmezișul Rusiei era cunoscut mai degrabă ca *Ruta*. De la Ekaterinburg, convoaie de exilați și criminali, după ce erau aduși de vapoare cu aburi și barje la Tiumen, de la marile închisori din Moscova, se târau de-a lungul drumului din pietriș, îngust și șerpuit, în nori de praf, în lunile secetoase de vară și pe furtuni de zăpadă arctică iarna, cu picioarele legate în lanțuri care zuruiau.

În timpul marșului forțat de doi ani către închisoare sau exil, sute de mii de bărbați, femei și copii au trecut pe acolo în cei mai crânceni ani de opresiune țaristă. Sosirea lor la obeliscul din Ekaterinburg marca un punct de trecere dantesc, intrarea într-un iad specific rusesc dincolo de care abandonau orice nădejde de a-și revedea căminul și familia. Poposind aici pentru puțin timp, aruncau o ultimă privire asupra Rusiei europene înainte de a se aventura în sălbăticia păgână ce se întindea în partea cealaltă. Mulți sărutau obeliscul în semn de adio, alții își scrijeleau numele în ghips. Multora nu avea să le fie dat să mai treacă pe acolo.

Pronunțat *Ie-ca-tier-in-burg*, orașul are un nume cu o stranie sonoritate occidentală, fiind însă înconjurat de Asia. Cuibărit pe versanții orientali ai Uralilor, linia joasă a orizontului se deschide către ținuturile mlăștinoase de taiga, păduri de brazi, mesteceni și zadă care se întind până departe spre nord și est, unde sălășluiesc urși, elani, lupi și pisici sălbatice. Clima siberiană de aici este neiertătoare, iar primăvara se instalează abia la jumătatea lunii mai. Chiar și atunci, pământul încă este acoperit de zăpadă, suprafața lacurilor înghețată, iar solul mâlos de pe urma inundațiilor de primăvară. Odată cu roiurile de țânțari, vara își face o scurtă apariție în luna iunie, aducând cu sine atât idila efemeră a soarelui de la miezul nopții, cât și furtuni aprige cu tunete și fulgere ce se aprind de la zăcămintele bogate de minerale din dealuri. Sfârșitul lunii august anunță însă întoarcerea înghețului și ciclul anotimpurilor își impune din nou ritmul aprig.

Numit în 1723 după cea de-a doua soție a lui Petru cel Mare, Ekaterinburg a început ca un avanpost îndepărtat al imperiului, fiind în esență ceva mai mult decât o fortăreață din lemn, ridicată pentru a proteja valoroasele stații de prelucrare a fierului situate în locul acela. În ciuda poziției izolate, a crescut în importanță ca un centru economic, științific și cultural, devenind un oraș prosper de ingineri de exploatare minieră, negustori și bancheri, cât și sediul Monetăriei

Imperiale a Rusiei. Prosperitatea Ekaterinburgului a avut la bază vastele resurse minerale din Ural. Pietrele semiprețioase cu care erau decorate palatele imperiale și catedralele erau extrase de aici, iar culorile lor intense puteau fi admirate în monturi fine, în coloane din jasp, porfir și lapislazuli, în timp ce verdele închis al urnelor superbe, al vazelor și al meselor din malachit înnobila mărețele palate ale țarilor. În munții de aici se găseau din abundență atât diamante, ametiste și smaralde, cât și rodonitul cu nuanțe calde de roz și rarismul și fascinantul alexandrit, cu strălucirile sale schimbătoare stacojii și verzi. Pietrele erau trimise atelierelor de șlefuire imperiale din Ekaterinburg și Sankt Petersburg, constituind cea mai mare parte din materialul brut pentru bijuteriile nemaipomenit de elaborate și obiectele de artă create de maeștri precum Karl Fabergé, bijutierul de la curtea familiei Romanov.

De asemenea, Uralii erau la fel de bogăți și în metale prețioase, descoperindu-se aurul în 1814 și platina cinci ani mai târziu. Într-adevăr, bogățiile uriașe de aur îi făceau pe localnici să susțină că „unde nu s-a găsit aur, înseamnă că nu s-a căutat”. Când a izbucnit revoluția, Ekaterinburg furniza 90% din platina din lume și cantități uriașe de bunuri de lux, parfumuri și blănuri de cea mai bună calitate — de castori din Kamceatka, de samur, de hermină, nură, vulpe-neagră și cenușie și de urs — toate puteau fi găsite aici, fiind aduse din întreaga Siberie. Dar adevărata bogăție a orașului o constituia minereul de fier și fonta rezultată din prelucrarea acestuia. La începutul secolului al XIX-lea, când Uralii erau cel mai mare producător de fier din lume, în Ekaterinburg se ridicau noile uzine industriale ale Rusiei moderne. Dar, la sfârșitul secolului, uzinele metalurgice din Ekaterinburg care fuseseră cândva în vârf erau depășite de o nouă industrie metalurgică în afirmare din bazinul Don din sud, alimentată de resurse uriașe de cărbune. Industria a început să stagneze, fiind apoi salvată de o perioadă de modernizare rapidă și de construirea căii ferate transsiberiene.

Trecând prin Ekaterinburg în 1890, Cehov l-a perceput ca fiind mohorât și provincial, admirând doar sunetul „magnific și catifelat” al numeroaselor clopote de biserică care răsunau în aerul friguros de primăvară în timpul Postului Paștelui. Refugiindu-se în confortul Hotelului Americanskaia, scriitorul de 30 de ani s-a retras în cameră și a ținut draperiile trase pentru a nu vedea ceea ce el considera o lume străină.

Zgomotele înfundate ale preselor industriale s-au auzit neîncetat pe timpul nopții. Doar un cap din fier topit te poate ajuta să scapi cu mintea întreagă, scria el. Cât despre locuitorii acestui oraș semiasiatice, i s-au părut de nepătruns, chiar intimidanți. I-au trezit „un sentiment frate cu groaza, cu pomeții lor proeminenți, frunțile late, ochii mici și pumnii uriași”. Locuitorii din Ekaterinburg, cărora munca grea le răpise copilăria și le întrerupsese dezvoltarea, niște oameni abrutizați de clima crâncenă, erau „născuți în topitoriile de fier locale și aduși pe lume nu de moașe, ci de mecanici”.

În anii 1900, Ekaterinburg se preschimbă peste noapte dintr-o așezare din secolul al XVIII-lea cu case de un etaj, din bușteni, într-un oraș regional însemnat, cu armate de țărani ce trudeau în fabricile de prelucrare a fierului, în fabricile de făină și de hârtie, în cele de săpun și în tăbăcării. Legiuni de funcționari țariști se mutaseră aici pentru a conduce industria minieră din Ural și Monetăria Imperială. De asemenea, aici era și un contingent important de străini, la fabrica de lumânări Hubbard, fabrica mecanică Tait și uzina metalurgică Sísert, cât și o prezență diplomatică semnificativă; Consulatul Britanic a ocupat clădirea impunătoare de pe Voznesenski Prospekt în 1913. Consulatele Franței, Elveției, SUA, Germaniei, Suediei și Danemarcei i s-au alăturat la scurt timp după aceea. Încadrate de tei, bulevardele late și pietruite din Ekaterinburg erau maiestuoase și răcoroase în timpul verilor prea scurte, când parcurile și grădinile erau încărcate cu flori. Orașul avea și propriile sale case somptuoase ale milionarilor, un muzeu de științe naturale, două

teatre unde se jucau spectacole ale Teatrului de Artă de la Moscova și o operă impunătoare unde a cântat Șaliapin. Punea la dispoziție mai multe hoteluri confortabile și cu nume distinse, ca Eldorado și Palais Royal. Recomandat călduros de Baedeker, Hotelul Americanskaia era, fără îndoială, cel mai bun din oraș și curat după standardele din Siberia; de asemenea, oferea mese gustoase pentru mai puțin de patru ruble.

Mulți călători, care soseau aici extenuați după mai multe săptămâni petrecute pe drum, erau fascinați de frumusețea orașului. Era o priveliște binevenită după întinderile pustii și sumbre din Siberia, fiind primul loc „cu adevărat civilizată” pe care îl vedeau de când plecaseră din Shanghai. Ekaterinburg avea multe de oferit: clădiri din piatră cu stucați, de o estetică arhitecturală clasică, orizontul mărginit de cupolele aurite ale bisericilor și frumusețea barocă în nuanțe de crem și turcoaz ale catedralelor Voznesenski și Ekaterininski. Voznesenski Prospekt, de cinci kilometri lungime, care traversa inima orașului vechi, era desăvârșit de Casa Rastorguev-Haritonov, o vilă în stil palladian cu proporții elegante, construită de regele plătinei din Ekaterinburg, se înălța deasupra unui oraș regional conștient de puterea sa industrială și care se bucura de o vădită prosperitate economică. Ekaterinburg era unul dintre vârfulurile de lance ale procesului de modernizare grabnică a Rusiei: un oraș cu iluminare stradală, telefoane, tramvaie electrice și un nod feroviar însemnat la întâlnirea a șapte rute feroviare, prin care calea ferată transsiberiană își croia drumul către Orient.

Dar Revoluția din octombrie 1917 a adus schimbări cutremurătoare în oraș. În noiembrie, au sosit „agitatorii” care, cu sprijinul muncitorilor de la căile ferate locale, au pus la cale o lovitură de stat bolșevică. Aceasta a fost urmată îndeaproape de o criză industrială și financiară, iar în acest timp orașul a fost înghițit de datorii și faliment. Au urmat arestările, împușcările, confiscările și teama. Al cincilea oraș ca mărime din Rusia devenise una dintre cele mai amenințătoare fortărețe ale forțelor politice conflictuale și un centru

important al activității bolșevice. Din cei aproximativ 100 000 de locuitori, majoritatea erau muncitori și soldați, iar mulți dintre aceștia erau tineri militanți aprigi, cunoscuți pentru convingerile politice radicale.

În acest nucleu amenințător de feroare revoluționară a sosit dușmanul public nr. 1, cetățeanul Nicolae Alexandrovici Romanov, pe 30 aprilie 1918. Părea o dreptate poetică să ajungă într-un oraș prin care trecuseră atât de mulți exilați politici condamnați de fostul sistem țarist, urmându-și propriul drum prin Siberia.

Dar cum ajunsese unul dintre cei mai bogați și puternici auto-crați din lume aici, în rău-famatul fief al Uralilor sovietici? Cum ajunsese acest om mic, nepăsător și dogmatic, al cărui principal interes era viața de familie, să fie demonizat ca reprezentând tot ce era corupt, reacționar și despotic în dinastia Romanovilor?

Țarul Nicolae al II-lea nu a fost primul monarh căruia i-a revenit coroana în mod neașteptat, nici primul care nu a fost pregătit din punct de vedere emoțional și politic pentru a prelua aceste responsabilități copleșitoare. Având o viziune și abilități politice limitate, Nicolae făcuse ce i se păruse firesc. Menținuse cu tenacitate conducerea autocratică a tatălui său, opunându-se orbește tuturor inovațiilor politice și trecând cu vederea oprimarea minorităților turbulente ale imperiului. Credința sa nestăvilă în rolul său de uns al lui Dumnezeu l-a făcut să ignore semnalele din ce în ce mai disperate ale nevoii de schimbare politică. Însă neliniștea politică și socială, alimentată de activitatea revoluționară a muncitorilor de la oraș, din Sankt Petersburg și Moscova, îl forțase pe Nicolae să ia în cele din urmă măsuri pentru o reformă constituțională, în 1905. Cu toate acestea, puterea democratică a nou-înființatei Dume era nesuspus de limitată, iar Nicolae îi submina în mod obișnuit activitatea, refuzând să facă orice fel de concesie reală în fața guvernului reprezentativ și dezaproba mișcările de modernizare, considerându-le „visuri absurde”, cum făcuse din ziua în care urcase la tron.

În schimb, a preferat să se refugieze în viața de familie, să se bucure de copii, departe de lume la Palatul Alexandru, la Țarskoe Selo, la marginea Sankt Petersburgului, unde intra în contact doar cu un cerc restrâns de rude și prieteni.

Absența din ce în ce mai pronunțată din viața publică a lui Nicolae și opoziția sa permanentă față de reforme au atras curând prăbușirea implacabilă a unui regim politic deja muribund, în ciuda unei perioade de revenire și de creștere economică înregistrată între 1907 și 1914. Declinul s-a accelerat după intrarea entuziastă a Rusiei în Primul Război Mondial, în august 1914. Euforia inițială de solidaritate națională, pe care Nicolae ar fi putut și ar fi trebuit să o folosească în avantajul său politic, s-a disipat curând în fața pierderilor catastrofale. În luna septembrie a anului următor, dovezile constante de ineptie crasă, atât în desfășurarea războiului cât și în furnizarea armamentului, dublate de pierderi teritoriale semnificative în fața germanilor în Galiția, l-au smuls până la urmă pe Nicolae de la preocupările familiale, forțându-l să își asume rolul de conducător suprem pe front. Dar în acel moment, în ciuda prezenței lui *batiuşka*, „tătuclă”, în fruntea armatei, Rusia ducea un război de uzură, înregistrând un număr de dezertări fără precedent din rândul armatei de țărani demoralizați, prost echipați și înfometate. După secole de loialitate oarbă, recruții îndelung încercați începuseră să se întrebe pentru ce luptau. Simțeau că țarul nu voia altceva de la ei decât să are, să lupte și să plătească taxe. Astfel, armata de țărani a lui Nicolae a început să dezerteze cu miile.

În acest timp, la Petrograd, cum fusese rebotezat Sankt Petersburgul în 1914, soției nespuse de nepopulare a lui Nicolae, Alexandra, îi fusese încredințat controlul politic efectiv într-o perioadă când era din ce în ce mai absorbită de Grigori Rasputin, „sfântul” carismatic, însă nespuse de manipulator care dovedise o abilitate ieșită din comun, inexplicabilă, de a controla crizele de hemoragie ale fiului ei hemofilic Alexei. Apropierea dintre Alexandra și Rasputin o implicase într-un conflict isteric cu miniștrii din guvern și alimentase bârfe

de nestăpânit și tot mai virulente despre adevărata natură a relației dintre ei. Nicolae a ignorat semnalele de alarmă repetate și din în ce în ce mai stăruitoare din partea membrilor guvernului său în legătură cu situația care lua amploare în Petrograd. A refuzat să asculte până și de unchiul său devotat, marele duce Nicolae, căruia i-a retras comanda supremă a armatei atunci când acesta l-a implorat să fie deschis compromisului și să salveze dinastia de la anihilare. Devenise limpede că forța teribilă a schimbărilor revoluționare din Rusia era de neoprit. Politicienii și diplomații străini preziseseră cu ani în urmă că așa avea să fie. Cu toate acestea, Nicolae s-a încăpățânat să pună preț doar pe opiniile sale și pe cele ale soției care era decisă să protejeze suveranitatea absolută a Romanovilor, dreptul lor divin de a conduce și odată cu ele, moștenirea unicului lor fiu adorat.

La începutul anului 1917, în cele din urmă, haosul economic urban din Petrograd a stârnit greve industriale violente, marșuri și revolte din cauza lipsei de hrană, împingând soldații rebeli să iasă în stradă. La sfârșitul lunii februarie, situația s-a transformat într-o revoluție în toată puterea cuvântului. Plecat pe front, Nicolae a crezut că nu avea altă opțiune decât să abdice „pentru binele Rusiei”, moralul armatei și mai cu seamă, pentru siguranța familiei. Doctorii fiului său suferind îi spusese deja că era puțin probabil ca Alexei să trăiască până după vârsta de 16 ani, drept urmare, Nicolae a luat decizia de a abdica în același timp și în numele moștenitorului său.

Au urmat șase luni de arest la domiciliu pentru familia Romanov în Palatul Alexandru, la Țarskoe Selo, unde au încercat să ducă o viață de familie obișnuită, atât cât le-a fost cu putință. Eliberarea de povara problemelor de stat a părut să îi priască lui Nicolae care s-a bucurat de natură indiferent de vreme, tăind lemne, dând zăpada și spărgând gheața cu sârg, în grădină. Nu se sinchisea de prezența de rău augur a mulțimilor care veneau la Țarskoe Selo și le plăteau paznicilor o rublă pentru privilegiul de a sta lângă gard și a se holba la

Nicolae, ridiculizându-l cu nume peiorative ca „Nikolucika” și „Nikolaška”.

Dat fiind situația politică din ce în ce mai tensionată din Sankt Petersburg și riscul tot mai mare ca gloatele să atace Palatul Alexandru, în iulie 1917, se făceau presiuni asupra lui Aleksandr Kerenski, aflat la conducerea guvernului provizoriu, pentru a-i întemnița pe țar și țarină în Fortăreața Sfinții Petru și Pavel ca prizonieri de rând sau mai rău, să îi transfere în custodia bazei navale insulare de la Kronstadt. Demersurile diplomatice de a trimite familia în Marea Britanie nu duseseră la niciun rezultat. Așadar, Kerenski a decis să îi mute într-un loc mai sigur, din dorința de a nu deveni un „Marat al revoluției”. De acolo, se spera ca Romanovii să poată fi evacuați spre est, în Japonia, sau spre nord, în Scandinavia. Romanovii au fost nespuse de dezamăgiți că nu li s-a permis să meargă în sud, la palatul lor multiubit din însorita Livadia, de la Marea Neagră, unde ar fi trăit fericiți, izolați, asemeni unei familii obișnuite. În schimb, au fost urcați într-un tren care se îndrepta spre Tiumen, în vestul Siberiei, iar de acolo au fost duși cu un vapor cu aburi către Tobolsk care, în vremurile acelea schimbătoare, părea să fie încă un loc sigur din punct de vedere politic.

În august 1917, Nicolae, Alexandra și cei cinci copii, marile ducese Olga, Tatiana, Maria și Anastasia și țareviciul Alexei, se instalaseră în fosta casă a guvernatorului, cea mai impresionantă casă din Tobolsk. În mod ironic, aici au ajuns să se bucure atât de plăcerile simple ale vieții la țară, cât și de o anumită libertate, având în continuare o suită substanțială de 39 de curteni și servitori. De asemenea, li se permisesse să aducă multe dintre obiectele cele mai dragi de la Palatul Alexandru: aparate de fotografiat și albume, cel puțin 16 la număr, făcute din piele marocană, dar și jurnale și scrisori și chiar și vinuri de rezervă din crama curții imperiale.

Dar, la trei luni de când locuiau în Tobolsk, a avut loc o a doua revoluție, în timpul căreia bolșevicii au înlăturat guvernul provizoriu al lui Kerenski și au preluat puterea. Noul guvern al lui Lenin era

decis să ducă o campanie de teroare și de răzbunare împotriva a 300 de ani de domnie a Romanovilor. În timp ce fostul țar și fosta țarină erau prizonieri în casa guvernatorului, aprinsul Leon Troțki punea la cale un proces dramatic de fațadă, după modelul tribunalului revoluționar care îi judecase și îi executase pe Ludovic al XVI-lea și pe soția sa Maria Antoaneta în 1793, el fiind al doilea procuror Robespierre.

Între timp, influența bolșevică abrutizantă se răspândea fără greș dincolo de Ural. În aprilie 1918 ajunsese la Tobolsk, aducând cu sine răpirea ultimelor privilegii ale familiei imperiale. Însăși prezența lor în regiune exacerba situația tensionată dintre bolșevicii din Ekaterinburg și alte facțiuni locale care doreau să preia controlul asupra familiei imperiale și să aibă un rol în moartea lor. În această descătușare de tensiuni politice, ocaziile reale de a-i salva pe Romanovi au fost spulberate. Un grup pestriț de posibili salvatori, ofițeri de armată, monarhiști și aristocrați, negustori bogați, prinți din Europa, călugărițe și clerici, toți au ezitat din pricina lipsei fondurilor și din cauza agendelor politice contradictorii, nereușind să se pună de acord în privința planurilor de salvare. În ambasade, diplomații și agenții din serviciile secrete au făcut eforturi să inventeze strategii viabile pentru a răpi familia cu forța. Cu toate acestea, în primăvara lui 1918, încă se vehiculau strategii sub forma unei pletore de planuri neinspirate și excentrice, zămislite deopotrivă în Rusia și în străinătate. În acest timp, în casa guvernatorului din Tobolsk, Romanovii așteptau un miracol.

Orice speranță ar fi putut nutri a fost spulberată în aprilie 1918, când Vasili Iakovlev, un comisar extraordinar trimis de Moscova ca răspuns la zvonurile despre evadare, a sosit în Tobolsk, de ochii lumii zice-se, pentru a-l escorta pe țar înapoi la Moscova, unde avea să fie judecat. Dar la scurt timp după aceea, schimbările rapide ale situației politice din Ural nu au permis acest demers. Când bolșevicii din Ekaterinburg au auzit de misiunea lui Iakovlev, au cerut ca țarul să fie adus în orașul lor. După un schimb de telegrame urgente

în care s-a consultat cu Kremlinul, Iakovlev a fost însărcinat să ducă prizonierii la Ekaterinburg, unde Romanovii aveau să fie preluați de altcineva.

În 1918, Uralii erau departe de versiunea romanțată a imaginii Rusiei pe care filmul lui David Lean din 1964, *Doctor Jivago*, a indus-o imaginației publicului din Occident. Ekaterinburg era dominat de bărbați duri, lipsiți de remușcări. Comitetele nou formate din muncitori radicali, convingși că aveau să existe tentative de salvare a țarului, erau pregătiți, dacă avea să se prezinte ocazia, să îl scoată în stradă și să îl linșeze. Amplificarea violențelor, furturilor, foamei și perspectiva unui război civil în întreaga țară aduseseră orașul pe marginea prăpastiei. 10 000 de soldați și dezertori din Armata Roșie erau acum pe străzile înșesate cu pușcăriși și exilați care fugiseră din Siberia. Erau spioni pretutindeni.

În iunie, Rusia se adâncise în războiul civil dintre bolșevici și contrarevoluționari și forțele monarhiste, conduse de Aleksandr Kolceak și cunoscute sub numele de „albgardiști” care avansaseră spre interiorul țării dinspre Pacific și își croiau drum prin vestul Siberiei, având alături de ei aproximativ 25 000 de dezertori și prizonieri de război cehi din armata austro-ungară. Trupele acestea se îndreptaseră spre est cu intenția de a părăsi Rusia cu trenul și de a se reuni, spre America, cu trupele cehe de pe Frontul de Vest, însă se revoltaseră când aliații germani ai Rusiei ceruseră să fie opriți și dezarmați. Pe 26 mai, luptând să se întoarcă în vest, cehii cuceriseră însemnatul oraș siberian Celeabinsk. Acum se apropiau de Ekaterinburg, un oraș crucial ca importanță industrială și strategică. Tensiunile din Ural creșteau. Auzindu-se în continuare zvonuri fanteziste despre niște ultime încercări de a salva familia imperială, bolșevicii din Ekaterinburg au decis că nu aveau de gând să piardă valoroșii prizonieri. Trebuiau să facă ceva pentru a consolida situația.

Cu două zile înainte de venirea lui Nicolae și a Alexandrei, o casă din centrul Ekaterinburgului a unui inginer la pensie pe nume

Nikolai Ipatiev, fusese rechiziționată fără menajamente de sovietul local (consiliul orașului dominat de bolșevici) drept noul loc unde aveau să fie ținuți în arest Romanovii. În doar câteva ore, eleganța burgheză tihnită a clădirii fusese desfigurată de ridicarea unei pali-sade rudimentare din lemn ce nu lăsa să se vadă orașul de dincolo de ea, transformând Casa Ipatiev într-o închisoare. Din momentul acela avea să poarte un nume bolșevic înșelător de rău-augur, *Dom osobogo naznacenia*, „casa cu scop special”. Scopul la care se face referire nu a fost explicat niciodată, însă bărbații necruțători din sovietul regiunii Ural cunoșteau prea bine scopul final și sinistru al acestei case.

Nicolae și soția sa extenuată au sosit în Ekaterinburg pe 30 aprilie, însoțiți de fiica lor de 18 ani, Maria, consilierul țarului, prințul Vasili Dolgorukov, medicul familiei imperiale, doctorul Evgheni Botkin și un număr redus semnificativ de servitori, trei la număr. Incertitudinile călătoriei îi îndemnasera pe țar și pe țarină să plece însoțiți doar de Maria, cea mai ușor adaptabilă dintre copii. Ceilalți, Olga, Tatiana, Anastasia și Alexei, aveau să îi urmeze ulterior, odată ce țareviucul își va fi revenit de pe urma unei crize puternice de hemofilie.

Între timp, în ziua de sâmbătă, 29 iunie 1918, prezidiul sovietului, format din șase oameni din Ekaterinburg, s-a întrunit într-o sesiune de urgență în ambianța opulentă a Hotelului Americanskaia. Acesta fusese rechiziționat la începutul lui iunie, pentru a servi drept sediul filialei înființate de curând a Comisiei Cerezvîceinaia — poliția secretă sovietică — din Ekaterinburg. Cunoscută mai bine ca CEKA, această organizație avea să devină curând responsabilă cu impunerea necruțătoare a terorii de stat. În afara orașului se auzea zgomotul înfundat al focului de artilerie. Cehii bine înarmați și disciplinați se apropiau tot mai mult de calea ferată transsiberiană. Ekaterinburg cădea pradă anarhiei și haosului și în cel mai bun caz, avea să mai reziste doar două săptămâni. Dat fiind că liniile de comunicații cu Moscova erau pe zi ce trecea mai nesigure, Alexandr

Beloborodov, președintele sovietului regiunii Ural, a trimis mesaje urgente la Moscova în care cerea să aibă o legătură directă cu Lenin la Kremlin, în decursul zilelor cruciale ce aveau să urmeze. El și grupul său de comuniști dedicați se confruntau cu un moment critic al „drumului lor revoluționar”. Uralii sovietici erau în „pericol de moarte” și exista un risc considerabil ca fostul țar să cadă în mâna cehilor și a altor contrarevoluționari și să „fie folosit în avantajul acestora”.

În acea după-amiază umedă de vară, atmosfera din camera nr. 3, cea mai mare și mai frumoasă cameră din *Americanskaia*, era din cale afară de încordată. Pe ordinea de zi exista un singur subiect presant. Ce era de făcut cu Romanovii? Ziua următoare, pe 30 iunie 1918, Filip Goloșcekin, un membru al prezidiului sovietului regiunii Ural și recent numitul comisar regional de război, au plecat din Ekaterinburg cu trenul de Moscova, pentru a se consulta cu Lenin și cu omul de încredere al acestuia, Iakov Sverdlov, despre soarta Romanovilor.

Între timp, Ekaterinburg, cândva bijuteria Munților Ural, era în stare de asediu, infrastructura orașului în prăbușire, iar cetățenii erau supuși unui regim de teroare tot mai aspru.

O descriere vie și captivantă a ultimelor zile ale Romanovilor, până la cele din urmă ore din viața acestora.

La 4 iulie 1918, un ofițer a preluat comanda detașamentului care păzea Casa Ipatiev, din orașul Ekaterinburg.

Se numea Iakov Iurovski, iar prizonierii săi erau membrii familiei imperiale: fostul țar Nicolae, soția sa Alexandra și copiii lor, Olga, Tatiana, Maria, Anastasia și Alexei.

Conform ordinelor directe de la Moscova, 14 zile mai târziu, aceștia s-au prăbușit sub o ploaie de gloanțe într-o cameră de la subsol.

Este povestea crimei care a încheiat cei 300 de ani de domnie a Romanovilor și a marcat începutul unei perioade de teroare și de opresiune.

„O sinteză remarcabilă... Cu pricepere și imaginație, [Rappaport] juxtapune haosul tot mai mare din țară și monotonia în care trăiau zi de zi prizonierii... Rezultatul este un punct de vedere personal fascinant.” *The Sunday Times*

SERIE DE AUTOR



CATEGORIA A
ISTORIE ȘI STUDII
CULTURALE
EVALUARE ONCS
2020-2024

Parteneri media:



**OBSERVATOR
CULTURAL**

ISBN: 978-606-088-541-2



9 786060 885412

www.edituracorint.ro

Carte recomandată de

Historia